

קב ונקי

- כמה פרשות יש בתורה, 'חמישים ושלוש' או 'חמישים וארבע'?
- מי מכין את נרות שבת, ומי מכין את נרות החנוכה?
- מהו הדו שיח שהתקיים בין רבי חיים מבריסק לאמרי אמת בועידת אגודת ישראל?
- מהו הפיוט בתפילת יום הכפורים שנמנעו מלאומרו מחמת סתירה לנאמר בחז"ל?
- איזה בגד ילבש לשבת, חדש אבל קצר ממידתו, או מתאים למידתו אבל ישן?
- היכן מזים את הדם של תרנגול הכפרות שנשחט בערב יום הכפורים?
- מדוע לא תיקנו לומר בכל יום את פרשת המנורה, כמו שתיקנו בשאר קרבנות?

ולכן מתוך כל הפרשיות של חומש שמות הפרשה היחידה שלא מוזכר משה רבינו היא פרשת 'תצוה'³, וכדי שלא יבלוט שיש פרשה שלמה מתוך החומש שמשה לא מוזכר שאין זה מכובד, לכן התחילו את הפרשה באות 'ו' ואתה תצוה, לרמז לנו שבאמת ב' פרשיות אלו פרשה אחת הם, ובחלק של פ' תרומה הוא מוזכר בתחילת הפרשה.

והנה צ"ע מדוע דווקא במקום זה נשמט שמו של משה, ולא בחלק של פרשת תרומה בתחילת הציווי על המשכן, ועוד יש לעיין שהרי דבריו של משה שאמר 'מחני נא מספרך' היו אחר חטא העגל, ובסדר פרשיות התורה, פרשיות תרומה תצוה הן לפני חטא העגל, וצ"ע⁴.

מי מכין את נרות השבת, ומי מכין את נרות החנוכה?

(כז,ב) **וְאֵתָהּ תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד.**

כתב בעל הטורים: 'תצוה' בגימטריא 'נשים צוה', רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת.

והנה במשנה מס' שבת (פ"ב מ"ו) שנינו על שלוש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנידה בחלה ובהדלקת הנר,

כמה פרשות יש בתורה, 'חמישים ושלוש' או 'חמישים וארבע'?

(כז,ב) **וְאֵתָהּ תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד.**

בחז"ל לא מופיע סדר הפרשיות בשלמותן רק פרשיות אחדות¹, אולם סיכום מספר פרשיות התורה מובא בחז"ל בזוהר (ויקהל דף רז:) ובתיקוני זוהר (תיקון יט דף לח.) שיש בתורה **נ"ג פרשיות**, ועל זה נאמר (שיר השירים ד,יב) **גן נעול** אחותי כלה, והחיד"א (דבש לפי מערכת פ' אות ג) הביא בשם ס' קדמון מכת"י שסימנך (שמות לא,יח) לוחות 'אבן' גימטריא 'גן'.

ובראשונים פירטו את סדר הפרשיות בשלימותן, ראה רמב"ם (סוף אהבה בסדר התפילות לכל השנה ד"ה המפטיר בבניא) ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות), ובאשכול (סי' כא) ובמחזור ויטרי (ח"ב הל' ספר תורה סי' תקכ"ב)

וידועה הקושיא איך חז"ל נקטו שיש נ"ג פרשיות, הרי לפנינו יש נ"ד פרשיות, ונאמרו בזה כמה תירוצים², והחיד"א (דבש לפי מערכת פ' אות ג) כתב שפרשת 'ואתה תצוה' נחשבת פרשת אחת יחד עם פרשת תרומה,

והטעם שנחשבים לאחת, משום שאחז"ל (זוהר פ' פנחס דף רפז ומובא בבעל הטורים כאן) שאמר משה לה' לאחר חטא העגל (להלן לב,לב) **'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת'**,

³ וראה בהגהות ר"ש קאצנעלבויגן (ברכות לב. נדפס בסוף ש"ס וילנא) שכתב שאמנם לא הוזכר שמו של משה בצורה גלויה בפר' תצוה, אולם בצורה נסתרת הוא מוזכר, שבפרשה זו יש ק"א פסוקים, וכך הגימטריא של האותיות הנסתרות בשמו של משה, שהוא מ – ין – א. [ממ שין הא]

⁴ ע"י רש"י (להלן לא,יח) שמעשה העגל קדם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים. אולם **הרמב"ן** חולק על רש"י (ראה רמב"ן בריש פ' תרומה כה,א ובריש פ' ויקהל לה,א)

¹ כגון (מגילה כט: ל:) חל להיות בואתה תצוה, חל להיות בכי תשא בויקהל, בצו את אהרן.

² ראה בפ"י **כסא מלך** על תיקוני זוהר (תיקון י"ג דף כט:) מה שכתב בשם רבי שלמה שלם לגבי שנה מועברת, ובביאור הגר"א על התיקונים (שם) כתב שנצבים וילך נחשב אחד, ובפ"י **מהר"ם זכות** לזוהר (ויקהל רז:) יישב בשם מהר"ם אבוהב שפ"י וזאת הברכה אינה בכלל, משום שאין לה שבת מיוחדת.

ובתוס' רעק"א על המשניות (שם אות ו) הקשה מדוע לא כתוב 'ובנר' כמו שכתוב לגבי חלה, שלא נאמר בה 'ובהפרשת חלה',

ותירץ שהתנא בא לרמז למה שמובא בתיקוני זוהר שבעל הבית יתקן את הנרות, ואשתו תדליק, ולכן כתוב ובהדלקת הנר, שהיא רק מדליקה, אבל התיקון של הנרות לא מוטל עליה אלא על הבעל⁵.

ובגמ' שבת (כג:) מובא אמר רב הונא הרגיל בנר הווין לן בנים תלמידי חכמים, ובפשטות כוונת הגמ' על נר חנוכה,

ובס' מועד לכל חי (לרבי חיים פלאגי זצ"ל סי' כז סעי' כה) כתב שכיון שסגולת נר חנוכה היא לבנים תלמידי חכמים, אי"כ אף לאשה יש שייכות בסגולה הזו, ולכן היא תכין את השמן ואת הפתילות לבעלה שידליק.

וכן הביא בקונטרס יהי אור (לכ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בעל השפע חיים עמ' ל) שכמו שמצאנו בשם האריז"ל שבערב שבת קודש יכין האיש לאשתו את הנרות להדלקה, נראה לי שהוא הדין בהדלקת נר חנוכה האשה תכין לבעלה הנרות.

מהו הדו שיח שהתקיים בין רבי חיים מבריסק לאמרי אמת בועידת אגודת ישראל?

(כז, כ-כא) **וְאֵתָהּ תַצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד.**

במדרש תנחומא (תצוה אות ג) מובא: א"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה ניסים היה במנורה, משהיו מדליקין אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת.

ובשו"ת אמרי יושר (לרבי מאיר אריק זצ"ל ח"ב סי' קצה) הביא מדרש זה וכי והוא פלאי, הרי יש מצוה להדליק את המנורה בכל יום, ואיך קיימו מצוה זו אם היתה דולקת בכל השנה בנס, והשי"ת יאיר עינינו בתוה"ק.

ובחומות אנך (לחיד"א) גם הקשה כן וכי ליישב בשם רבי וידאל הצרפתי, שאולי בכל יום היה מחליף פתילה חדשה והדליק אותה מהפתילה הישנה.

ובקובץ הבאר (שנה ח' סי' כה, וכן מובא במקראי קודש חנוכה להגרצ"פ סי' ז) מובא שבוועידה הראשונה של אגודת ישראל שהתקיימה בקטוביץ התקיים דו שיח בנידון זה בין הרבי מגור ה'אמרי אמת', לבין הגאון רבי חיים סולוביצקי מבריסק,

ששאל הרבי מגור את השאלה הנ"ל כיצד קיימו את המצוה היומית של הדלקת המנורה,

וענה לו רבי חיים שהגמ' אומרת (ביצה כב. וכן פסק הרמב"ם שבת יב,ב) שמי שמוסיף בשבת טיפת שמן לנר שדולק, חייב משום מבעיר, ולפי"ז אפשר לומר שבבית המקדש הוסיפו קצת שמן במנורה בכל יום, וכך קיימו את המצוה של הדלקת המנורה⁶.

מהו הפיוט בתפילת יום הכפורים שנמנעו מלאומרו מחמת סתירה לנאמר בחז"ל?

(כח,לט) **וְשִׁבְצָתָהּ הַכְּתָנָת שִׁשׁ וְעֵשִׂיתָ מִצְנָפֶת שִׁשׁ וְאַבְנֵט תַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה רָקֵם.**

וכתב רש"י עשה אותה משבצות משבצות, וכולה של שש [פשתן].

בהרבה מקהילות ישראל נהגו לומר במוסף של יום הכפורים בסדר הסליחות פיוט שמתחיל במילים 'אבל אנחנו חטאנו', ובו מפורטים בגדי הכהונה כמי שבאים לכפר על עוונות שיש להם זיקה לבגדים אלו,

רעיון זה כבר מצוי בדברי חז"ל (זבחים פח:) אלא שאין זהות מוחלטת בפרטי העוונות בין מה שמובא בגמרא, לאותם שמנה הפייטן.

פיוט זה נזכר במהרי"ל (הל' יום הכפורים אות כג, עמ' שנ הוצ' מכון ירושלים) שאמר מהר"י סג"ל שנוהגים בקצת קהילות שלא לומר פיוט זה, משום שנאמר בה שהכותנת של הכהן גדול מכפרת על עוון כלאים, דז"ל הפיוט שם: **"טוהר הכתונת ארונה פשתים וצמר, חטא זריעת כלאים לכלות ולגמר"**, והרי בגמרא מובא שהאבנט שהיה מכלאים הוא מכפר על עוון כלאים.

והנה מה שכותב שהאבנט היה מכפר על עוון כלאים, כבר העיר בפירוש **מתא דירושלים** (על הירושלמי יומא לח. דף נט ע"ד) שבגמרא זה לא מובא, אלא כתוב שהאבנט מכפר על הרהור הלב, אבל מה שקשה הוא שבגמרא שם כתוב שהכותנת מכפרת על שפיכות דמים ולא על כלאים.

⁶ וראה ח"י הגר"ח הלוי על הרמב"ם (פ"ט מביאת מקדש ה"ז) שלפי הרמב"ם אין מצוה בהדלקת המנורה, אלא עיקר המצוה שיהיו הנרות דולקים, ולכן מנה את מצוות הדלקה והטבה למצווה אחת, שהטבת הנרות היא לדאוג שהנרות יהיו דולקים תמיד

⁵ וכן הביא **המג"א** (סי' רס"ג סעי' ז) בשם כתבים (שער הכוונות דף סא) שמ"מ האיש יתקן הנרות, והביאו **המשנ"ב** שם (סקי"ב)

אלא שבירושלמי (שם) מובא שהכותנת היתה מכפרת על לובשי כלאים, ואולי הפייטן סמך על הירושלמי, ע"כ.

אולם על עצם לשון הפיוט שכתוב שהכותנת היתה 'ארוגה מפשטים וצמר', ישנו קושי גדול שהרי בתורה מבואר שהכותנת היתה עשויה רק מ'שש' דהיינו פשטים ולא היתה כלל כלאים⁷,

קושיא זו הקשה הגאון רבי חיים צבי ברלין זצ"ל (רבה של אה"ר⁸) לרבי וולף היידנהיים זצ"ל הידוע כפרשן הפיוטים. והביאה להתכתבות מענינת ביניהם, שנדפסה במחזור ליום הכיפורים שבהוצאת הרו"ה (ורעלהיים תקצ"ב בהגהות לפיוט זה עמ' 96)

ומביא שם הרו"ה מקורות שכבר מופיע כן בחז"ל במדרשים שהכותנת מכפרת על זורעי כלאים, ומנסה ליישב אף את מה שמובא שהכותנת היתה בעצמה מצמר ופשטים, ורבי חיים צבי לא כ"כ הסכים להכניס ביאור זה בתוך כוונת הפייטן.

אולם בפתיחה למחזור זה לאחר הסכמתו של בעל ההפלאה הגאון רבי פנחס הלוי הורוויץ זצ"ל, מביא שם הרו"ה יישוב נוסף לקושיא,

ע"פ מה שראה בסי' יוסיפון שהמעיל שלבש מעל הכותנת היה עם שרוולים כמו הכותנת וכשיטת רש"י, באופן שלא היה יכול להוציא מעצמו את הכותנת לפני שהוציא את המעיל,

והנה בשו"ע (יו"ד סי' שס"ד ברמ"א) מובא שאם אי אפשר לפשוט בגד תחתון מבלי להסיר תחילה את הבגד העליון, אסור שיהיה אחד מצמר והשני מפשתן, משום ששני הבגדים נחשבים לבגד אחד מצמר ופשטים שזה כלאים,

וממילא מובן מדוע הפייטן כתב שהכותנת היתה מצמר ופשטים, שכיון שהכהן גדול לבש על גבי הכותנת את המעיל שהיה עשוי מצמר, ולא היה יכול לפשוט את הכותנת לפני שפשט תחילה את המעיל, ממילא היה כאן איסור כלאים. [ולמרות שבפיוט כתוב **ארוגה** פשטים וצמר אולי הכוונה שזה נחשב כמו **שארונה**]

וכתב שאמר ביאור זה לבעל ההפלאה יוהרצין לי ראשו.
והוזכר בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' לא)

איזה בגד ילבש לשבת, חדש אבל קצר ממידתו, או מתאים למידתו אבל ישן?

(כח,ב) וְעִשִּׂיתָ בְּגָדֶי קָדָשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיֶךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת.

בשו"ת תורה לשמה (לבעל הבן איש חי סי' צט) נשאל מאדם שיש לו בגד לשבת **חדש**, אך הוא קצר מעט עליו ואינו כמידתו, ורוב העולם אינם לובשים בגד קצר כזה, אך ימצא קצת בני אדם שלובשים בגד קצר כזה,

ויש לו עוד בגד אחר של שבת שהוא **כמידתו ממש**, אך הוא **ישן**, איזה מהם עדיף ללבושו לכבוד שבת, כי יש אומרים לו החדש עדיף ואע"פ שהוא קצר מעט, ויש אומרים לו הישן עדיף משום שהוא כמידתו.

ופסק שם שילבש את הבגד שהוא כמידתו והוא המובחר לכבוד שבת ואע"פ שהוא ישן, כי בגד קצר הוא יותר גרוע,

והביא לזה ראיה מהרמב"ם (פ"ח מכלי המקדש ה"ד ומקורו בזבחים דף יח') שכתב: בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים, **שנאמר לכבוד ולתפארת**, היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה, היו **משוחקין** (ישנים) או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמידתו ועבד עבודתו כשרה.

מוכח שבגדים קצרים יותר גרועים מבגדים ישנים, שבישנים עבודתו כשרה בדיעבד, ובקצרים עבודתו פסולה.

היכן מזים את הדם של תרנגול הכפרות שנשחט בערב יום הכפורים?

(כט,ב) וְשִׁחַטְתָּ אֶת הָאֵילָן וְלָקַחְתָּ מִדָּמּוֹ וְנָתַתָּה עַל תְּנוּךְ אֹזֶן אֶהֱרֹץ וְעַל תְּנוּךְ אֹזֶן בְּנֵי הַיְמָנִית וְעַל בֶּהֱן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל בֶּהֱן רִגְלָם הַיְמָנִית וְזָרַקְתָּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבִיב.

צריך ביאור מדוע הזאת הדם שמטרתה היתה לקדש את הכהנים היתה דווקא על האוזן, על בוהן יד, ועל בוהן הרגל, ובכל אלו היה זה בצד ימין.

ובאברבנאל כתב, שכיון שכעת נכנסו לכהונה לעמוד לשרת היתה ההזאה על **תנוך אזנם הימנית** שהוא כלי השמיעה, לומר להם בהזאה ההיא: "כהן, הטה אזנך ושמע דברי אלהיך", והמטרה **בבוהן ידיהם הימנית** היתה, עבור הידיים שהם כלי העשיה, והבוהן הוא האצבע המחזיק בכל האצבעות, שנקרא בפי חז"ל 'גודל', כי הוא

⁷ וראה בסי' **אבני שוהם** (עה"ת לרמ"ל שחור) שכתב שאולי כוונת הפייטן לומר בדיוק הפוך שהכותנת טהורה ונקיה מאריגת צמר פשטים, ולכן מכפרת על זורעי כלאים. וכ"כ **במתא דירושלים** שם

⁸ **בעמח"ס הידועים עצי ארזים ועצי אלמוגים**, וראה בשו"ת **חוט המשולש** (ח"א סי' ט) במכתב ששלח לו הגר"ח מוואלוין שכתב לו שאחר ששקעה שמשו של רבו הגר"א מוויילנא אין לו למי לפנות בשאלות אלא אליו.

מדוע לא תיקנו לומר בכל יום את פרשת המנורה, כמו שתיקנו בשאר קרבנות?

(לח) וּבִהְעֵלֶת אֶהָרִן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעֶרְבִים
יִקְטִירָנָה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם.

בשוי"ע או"ח (סי' א' סעי' ה-ט) מובא שטוב לומר את
פרשיות הקרבנות, ומפרט שם את כל סוגי הקרבנות
ופרשיותיהם,

ובשוי"ת לב חיים (לרבי חיים פלאגיי זצ"ל ח"ב סי' א') נשאל,
מדוע לא הוזכר שם לקרוא את פרשת הדלקת המנורה
שבפרי' אמור, וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל
ויקחו אליך שמן זית זך וכו' להעלות נר תמיד וכו', שהרי
גם הדלקת המנורה היתה חלק מעבודת בית המקדש,

וכתב שם שבגמ' יומא (כד:) מבואר שהדלקת הנר לא
נקראת עבודה, ולכן לא תקנו זאת,

ומוסיף שכיון שבפרשת מזבח הקטורת בפרשתינו הוזכר
בתוך הפסוקים את הדלקת המנורה, **"וּבִהְעֵלֶת אֶהָרִן אֶת
הַנֵּרֹת בֵּין הָעֶרְבִים יִקְטִירָנָה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה'
לְדֹרֹתֵיכֶם"** והרי בשוי"ע שם כתב (סעי' ט) שיאמר את פרי'
מזבח הקטורת, ובתוך פרשה זו מזכיר דרך אגב את
הדלקת הנר, לכן לא הוצרכו לתקן פרשה מיוחדת
להדלקת הנרות,

ומסיים, שאם ירצה לקרוא בכל יום גם את פרי' הנרות,
מה טובו ומה יופיו ותבוא עליו ברכה, ע"כ.

בנו הגר"י פלאגיי זצ"ל בס' יפה ללב (או"ח סי' א' סי"ז)
הביא את דברי אביו, ואח"כ כתב ע"ז עוד, שבס' **שבט
מוסר** (פי' ל"א) כתב כי כל האומר מזמור למנצח בנגינות
מזמור שיר, בצורת המנורה בכל יום בהנף החמה לא יקרה
לו שום מקרה רע, **וחשוב לפני הקב"ה כאילו הוא מדליק
נרות בבית המקדש**.

וראה בס' אגרא דפרקא (אות קעב) שכתב: נראה לי
בסגולה כשהאדם אינו מבין דבר בתורה יאמר פרשת
המנורה בתורה, ויאירו עיניו, והמשכיל יבין.

גדול בחזקתו מהאחרים משום שאוגד אותם יחד, וכן
ברגלים האצבע הדומה לבוהן נקראת כמוהו בוהן,

והענין כולו להעיר את הכהן שישתדל להבין ולשמוע
תורת האלהים, וישתדל לעבוד עבודתו בידיו וללכת
במצוותיו ברגליו,

וכל זה היה באוזן ובבוהן יד ובבוהן הרגל **הימניים**,
לומר שתהיה שמיעתו ומעשיו והליכותיו תמיד לצד ימין
כי הוא צד השלימות, ולא לתכלית רע ושמאל, ע"כ.⁹

ונראה להביא טעם נוסף ע"פ דברי **החסד לאברהם** (זקנו
של החיד"א, נהר סא) שביאר מדוע במצורע כתוב (ויקרא יד, יד)
שחלק מתהליך טהרתו הוא שהכהן נותן מדם האשם על
תנוך אוזנו הימנית, בוהן ידו הימנית, ובוהן רגלו הימנית,

וז"ל שם: דע כי יש ג' שרים גדולים מסטרא דשמאלא
והם המתעוררים את האדם לרדוף אחר תאוות גופניות,

אחד משכנו על תנוך אוזן הימנית, והוא הגדול. והבינוני
על בוהן יד הימנית. והקטן על בוהן רגל הימנית.

ועל ידי נתינת הכהן מדם האשם על ג' מקומות האלו
מסתלקים מעליו השרים הנזכרים, כמו שעל ידי הזאת מי
חטאת על טמא מות מסתלק מעליו טומאת המות שהוא
רוח טומאה מסטרא דשמאלא,

וכך צריך ליתן מדם התרנגול הנשחט לכפרה בערבי יום
הכפורים על תנוך האוזן המתכפר הימנית ועל בוהן ידו
הימנית ועל בהן רגלו הימנית,

ובזה מסתלקים מעליו השרים המעוררים אותו לרדוף
אחר תאוות גופניות, והם הם המעוררים הם הם
המקטרגים, ובהסתלקם מעליו ניצול מתובע וממקטרג¹⁰,
ע"כ.

ולפי זה נראה לומר שכאן כיון שבאים להכשיר את
אבות הכהונה, אהרן ובניו, להיות כהנים לה', צריכים
להסיר מהם את כל המקטרגים והמניעים, ולכן היתה
הזאת הדם על מקומות הללו.

⁹ וראה טעמים נוספים **בשפתי כהן כאן, ובאבן עזרא** (ויקרא יד, יד) ובפרי' ר"א בן
הרמב"ם, **ובתולדות יצחק צו, ובירלב"ג, ובמשך חכמה**.

¹⁰ ועיי"ש שאלו הסימנים שמסר יעקב לרחל.